Een toekomstplan voor een st

Op vraag van minister Crevits werkten de sociale partners (onderwijsvakbonden en onderwijsverstrekkers) een ambitieus toekomstplan voor het basisonderwijs uit. Op 14 februari is dit plan toegelicht in de commissie onderwijs van het Vlaams Parlement. Marianne Coopman (COV) en Patriek Delbaere (OVSG) traden op als woordvoerders. We geven je graag mee wat we op deze hoorzitting eensgezind naar voren brachten.

Durf te vragen (#dtv) - Durf te doen (#dtd)

Marianne Coopman benadrukt dat de sociale partners samen een stevig werkstuk voorleggen. Het toekomstplan bevat de gedragen principes en ambities om samen te bouwen aan een sterk, duurzaam en veerkrachtig basisonderwijs. Ze wijst erop dat het basisonderwijs vol verwachting uitkijkt naar het antwoord van de fracties in het Vlaams Parlement op dit toekomstplan: "Valentijnsdag is een uitgelezen dag om de 2.613 directeurs, de 65.765 personeelsleden en de 728.864 leerlingen te laten zien welke plaats het basisonderwijs in jullie hart heeft."
Marianne Coopman herinnert aan de duidelijke adviezen van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) en aan de talrijke signalen van de directeurs basisonderwijs, de leerkrachten, de vakorganisaties en de werkgevers. Studies en internationale rapporteren bevestigen de zorgen en klachten. Ze besluit dat een onvoldoende financiering van het basisonderwijs de kwaliteit ondergraaft en leerlingen kansen ontneemt. We merken dat vrijwel alle politieke partijen de signalen van het veld hebben gehoord. Er waren de hoorzittingen in de commissie onderwijs en de voorstellen van resoluties die weliswaar niet tot een engagement hebben geleid. We zagen een minister van onderwijs die kampt met een tekort aan middelen maar toch koos voor het basisonderwijs. Bovendien had de Vlaamse regering bij de laatste begroting oor voor het driesporenbeleid dat we vandaag voorstellen. "We merken veel goede wil. Maar zoals in de liefde is goede wil niet genoeg. Onze oproep is: Durf te doen!"

Focus

De presentatie van de sociale partners focust enkel op het basisonderwijs. Wat het basisonderwijs nodig heeft, bekijken we in zijn totaliteit en los van de andere niveaus. We erkennen dat er historische redenen zijn voor de systematische onderfinanciering van het basisonderwijs. Het is tijd om vanuit actuele maatschappelijke verwachtingen naar het basisonderwijs te kijken. De oplossing kan niet gezocht worden in besparingen in andere niveaus. Ook hier zijn noden die een antwoord moeten kennen.

Het juiste perspectief

Patriek Delbaere geeft aan dat we in deze hoorzitting maatregelen presenteren die een prijs hebben. We moeten deze kostprijs in het juiste perspectief bekijken. Dat wil zeggen in relatie met de omvang van dit onderwijsniveau en de maatschappelijke impact ervan.
Vandaag gaat 13,2 miljard van de 31,5 miljard in de Vlaamse begroting naar onderwijs. Dat is een vrij groot bedrag. Daar tegenover staat dat het basisonderwijs de grondwettelijke plicht heeft om onderwijs te organiseren voor leerlingen van 2,5 tot 12 jaar, quasi volledig met pu-

erk basisonderwijs

De sociale partners vragen een engagement om het basisonderwijs de middelen te gunnen om de kwaliteit te kunnen bieden waar onze kinderen recht op hebben.

blieke middelen. Daarbij is het basisonderwijs het onderwijsniveau waar de kosteloosheid het sterkst drukt op de scholen. De maximumfactuur versterkt dit nog.
Basisscholen zijn beperkt in het aanspreken van andere middelen. Basisonderwijs betekent ook kleinschaligheid en gezinsnabijheid. Bijna 85% van de kinderen gaat in de buurt naar de basisschool. Bovendien koesteren we het principe van de vrije keuze en van een divers aanbod. Al deze elementen bepalen mee de kostprijs.
Patriek Delbaere illustreert dat het grote aantal scholen en dus leerkrachten (fte of fulltime-equivalent) en leerlingen de omvang van de kostprijs bepalen. Stel dat je 100 euro extra wil investeren, hetzij per school, hetzij per fte, hetzij per leerling, het totaalbedrag (zie tabel) loopt telkens hoog op.
Basisonderwijs is een sector van de grote getallen, zowel in aanwezigheid van mensen als in noodzaak aan centen:

Basisonderwijs
65.765 fte x 100 euro
= 6.576.500 euro

Aantal scholen
2.613 x 100 euro = 261.300 euro

Aantal leerlingen
728.864 x 100 euro =
72.886.400 euro

Wel valt het op dat de Vlaamse overheid meer dan het dubbele uitgeeft aan een plaats in de kinderopvang (groepsopvang) dan aan een leerling basisonderwijs (zie tabel). Waarom dit grote verschil?

Het loont om te investeren in het basisonderwijs

Ons pleidooi om te investeren in het basisonderwijs krijgt steun vanuit wetenschappelijke hoek. Basisonderwijs vormt het fundament van de brede basisvorming. Wat kinderen op jonge leeftijd meekrijgen, geeft het hoogste rendement naar de maatschappij. De Heckman-curve toont: één euro investeren in een peuter of een kleuter levert het meervoudige op, in vergelijking met eenzelfde investering later in het onderwijs. Door het preventieve karakter van investeringen in onderwijs aan jonge kinderen brengt dit het meeste rendement op voor menselijke ontwikkeling. Hersenen ontwikkelen namelijk sneller in de eerste levensjaren. Dit vraagt in het bijzonder investeringen in kwaliteitsvol kleuteronderwijs. Dat zorgt voor een grote maatschappelijke return. Patriek Delbaere wijst erop dat laaggeschoolden veel meer beroep doen op de sociale zekerheid, oververtegenwoordigd zijn in gevangenissen en minder lang leven in goede gezondheid. Bovendien draagt onderwijs bij aan de ontwikkeling van onze economie. Nu investeren in het onderwijsniveau dat het meeste rendement oplevert, het basisonderwijs, betekent dat we later minder moeten uitgeven in sociale zekerheid, welzijn, justitie ...

Uitgangspunten

Marianne Coopman benadrukt dat het plan van de sociale partners onderbouwd is door een sterke visie op basisonderwijs, gesteund door wetenschappers. Alle onderwijsgeledingen in de Vlor hebben in 2015 tien krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs geformuleerd[1]. Het zijn de uitgangspunten voor ons toekomstplan:

- Een basisschool is een school op maat van kinderen
- Een basisschool werkt ontwikkelingsgericht
- Diversiteit als kracht
- Een geïntegreerde aanpak als fundament
- Een lerend team dat verantwoordelijkheden deelt
- Het educatief partnerschap tussen school, leerling en ouder levert sterk werk
- De basisschool en de buurt hebben elkaar veel te bieden
- Het basisonderwijs zorgt voor een brede vorming
- Investeren in het basisonderwijs rendeert
- Meer dan een zaak van onderwijs alleen

Drie sporen

Patriek Delbaere en Marianne Coopman stellen de drie sporen voor waarop bijkomende investeringen nodig zijn: (1) de basisfinanciering, (2) het lerarenteam en de leraar (het primaire proces) en (3) de beleidskracht en de schoolorganisatie van de basisschool (de secundaire processen). Bij elk spoor wor-

Kostprijs per leerling	2016	2017	2018
Gewoon basisonderwijs	4.912,14	4.999,37	5.124,85
Buitengewoon basisonderwijs	16.172,41	16.548,02	16.860,53
Gewoon secundair onderwijs	8.658,05	8.786,78	8.867,36
Buitengewoon secundair onderwijs	20.309,90	20.444,32	20.265,39
Deeltijds kunstonderwijs	1.341,77	1.358,35	1.342,62
Subsidie per plaats kinderopvang: 12.445 euro (2018)			

den de middelen verdeeld op basis van leerlingenaantallen, rekening houdend met leerlingenkenmerken. De drie sporen zijn evenwaardig: "Op elk van de sporen willen wij een trein zien vertrekken. Een trein die op tijd vertrekt en op tijd aankomt."

1. Basisfinanciering

- **Gelijkschakelen werkingsmiddelen kleuter - lager**
  De werkingsmiddelen in het kleuteronderwijs liggen ongeveer 30% lager dan in het lager onderwijs. Men ging er destijds vanuit dat een kleuter niet voltijds naar school kwam. Maar dat is vandaag niet meer het geval. Dit verschil behouden, staat ook haaks op de boodschap van het belang van maximale kleuterparticipatie. Waarom kleuters dan ook niet maximaal erkennen en subsidiëren?
- **Maximumfactuur handhaven door koopkracht te garanderen**
  We willen de maximumfactuur in het basisonderwijs behouden. Zo krijgen alle kinderen voldoende kansen, ongeacht hun thuissituatie. We kunnen dit enkel waarborgen door de besparingen op de werkingsmiddelen terug te draaien en ze consequent te koppelen aan de levensduurte, dus volledig te indexeren.
  Het is de opdracht van de overheid, niet van het personeel en/of de ouders, om te zorgen voor voldoende middelen voor elke basisschool.

2. De leraar en het onderwijsteam

Leren en onderwijzen is de basisopdracht van elke school (= het primair proces). Elke school moet lestijden, zorgpunten en uren kinderverzorging krijgen om deze basisopdracht kwaliteitsvol te organiseren. Het uitvoeren van deze basisopdracht wordt steeds complexer. De leerlingengroep is steeds meer divers, er moet meer aandacht gaan naar inclusie. Kinderen spreken verschillende talen, de samenleving stelt hoge eisen aan kennis en vaardigheden. Daarom is het nodig om onze schoolteams te versterken door bijkomend personeel en door professionalisering.

- **Breed inzetbare groepsleraar én ontwikkeling (leergebied)expert**
  Een breed inzetbare groepsleraar heeft een stevige kennis van de inhoud en een sterke didactische scholing. Diverse vaardigheden, interesses en aanpak versterken het team. Leraren moeten (verder) de kans krijgen om zich tijdens de loopbaan te ontwikkelen tot expert. Dat kan als expert voor een bepaald leergebied (bv. Frans, muzische vorming, techniek, wetenschappen) of voor thema's zoals zorg, schoolontwikkeling, onderwijs aan anderstalige nieuwkomers ... De regelgeving laat functiedifferentiatie toe. Hier moet tijd en ruimte voor zijn.
- **Masters specifiek voor het basisonderwijs**
  Er loopt een onderzoek naar masters specifiek voor het basisonderwijs. Als de resultaten er zijn, nemen de sociale partners hier een standpunt over in.
- **Meer ruimte voor professionalisering**
  Leraren moeten beschikken over tijd, ruimte en middelen om zich binnen hun schoolopdracht en op de werkvloer permanent bij te scholen. Overlegmomenten met collega's kunnen we aanpakken als vormen van permanente ontwikkeling. Naast het huidige lestijdenpakket vragen we per leerlingengroep (18,5 leerlingen) twee bijkomende lestijden om personeelsleden aan te stellen. Zo komt er voor alle leraren tijd, ruimte en middelen vrij binnen hun opdracht voor overleg en professionalisering. Want: "Wat leerkrachten doen, rendeert het meest voor leerlingen. Dat is de grootste kwaliteitsgarantie."
- **Uitbreiding van zorg**
  Om de zorgwerking in de scholen te versterken, vragen we per 83 leerlingen een voltijds zorgleraar voor brede basiszorg en verhoogde zorg. Als je kijkt naar de noden en de vragen van leerkrachten in het primaire proces, is dit een noodzakelijke investering.
- **Kinderverzorging voor een vlotte overgang van kinderopvang naar kleuteronderwijs**
  We schenken bijzondere aandacht aan de overgang van de kinderopvang naar de kleuterschool en de bijzondere onderwijsbehoeften van kleuters. De verhouding verzorging – educatie is belangrijk.
  Voor het urenpakket kinderverzorging behouden we de sokkel per vestigingsplaats. We willen het bestaande urenpakket gevoelig verhogen. We voorzien een fulltime kinderverzorger per 18,5 leerlingen in de instapklas en eerste kleuterklas. Deze berekeningswijze betekent niet dat de kinderverzorger niet breder inzetbaar is.

3. De beleidskracht en de schoolorganisatie

Het primaire proces (leren en onderwijzen) kan maar optimaal verlopen als de school efficiënt en effectief georganiseerd is op het vlak van leerling- en personeelsadministratie, pedagogische ondersteuning, boekhouding, onderhoud en infrastructuur, beleidsondersteuning,

verplichtingen bij veiligheid en preventie ... Dat noemen we de secundaire processen. Ook hiervoor zijn middelen nodig.

- **Schoolleiderschap in de basisschool**
  Kwaliteitsvol basisonderwijs vergt sterk professioneel schoolleiderschap. De functie van directeur in een basisschool is erg uitdagend en veeleisend en vergt veel verschillende competenties in één persoon, die goed ondersteund moet worden.
  Elke basisschool heeft recht op een directeur. Analoog aan het secundair onderwijs pleiten we voor een directeur zonder lesopdracht vanaf 83 leerlingen (vandaag is het 100).
  Voor de vestigingsplaatsen stellen we voor dat scholen door de verruiming van hun enveloppe een coördinerende opdracht kunnen toebedelen aan een beleidsondersteuner.
- **Extra investeringen in administratieve, pedagogische en beleidsondersteuning**
  De puntenenveloppe die de scholengemeenschappen vandaag ontvangen, is ontoereikend om de verschillende functies (zorg, ICT, administratie ...) te ondersteunen. Er is nood aan een gevoelige verhoging. In het meest optimale scenario streven we naar een enveloppe van 3 punten gemiddeld per (gewogen) leerling.
  Tegelijkertijd herzien we de berekening door te werken met een geïntegreerde puntenenveloppe voor administratieve, pedagogische en beleidsondersteuning. Daarbij moeten we aanduiden welk deel naar primaire en secundaire processen kan gaan.
- **Scholengemeenschappen optimaliseren**
  Om het basisonderwijs nog slagkrachtiger te maken is het nodig om het debat te voeren over de optimalisering van de scholengemeenschappen.
- **Onderwijskundig schoolleiderschap opbouwen**
  We willen het onderwijskundig leiderschap van schoolleiders versterken. Ook werken we andere relevante aspecten uit om tot sterk(er) schoolleiderschap te komen zoals een overlegd profiel van schoolleiderschap, de aanstellingsvoorwaarden, de aanvangsbegeleiding, professionalisering ...

Alle voorgestelde maatregelen en hun kostprijs in één tabel.

Maatregel	Kost in euro
Koopkracht waarborgen:	
Gelijkschakeling werkingsmiddelen kleuter-lager	48.609.554
Indexering op oorspronkelijke basis 2008	50.337.026
Primair proces versterken:	
2 bijkomende lestijden (lkr/ll-ratio 18,5) om nodige overlegtijd	
en ruimte voor professionalisering te voorzien	141.720.945
1 zorgleraar (= 85 pt) gemiddeld per 83 leerlingen	386.677.975
1 kinderverzorger voor instapklas en 1ste kleuterklas (18,5 lln)	220.560.990
Secundair proces versterken:	
Lesopdracht directie verder verlagen (zoals SO: 83 lln)	455.670
Enveloppe beleids- en administratieve omkadering verhogen	
tot 3 punten gemiddeld per leerling	971.912.718

Kostprijs

Patriek Delbaere herhaalt dat het voor de sociale partners belangrijk is om deze drie sporen tegelijk uit te rollen over tien jaar. Als je de kostprijs van alle voorgestelde maatregelen optelt, kom je aan een budget van 1,8 miljard euro (zie tabel). Dat is een groot bedrag. Het is een historisch deficit dat we moeten wegwerken. Dat vraagt tijd maar dat mag ons niet ontmoedigen. Het vraagt een planmatige aanpak: "We vragen met aandrang om 248 euro per kind, per jaar extra te investeren in het basisonderwijs.
We appreciëren dat deze regering in 2019 het driesporenbeleid erkent en respectievelijk 10 miljoen, 10 miljoen en 20 miljoen euro op de rails heeft gezet voor de drie sporen. Jammer genoeg is er geen rekening gehouden met de leerlingenkenmerken. Bovendien is het bedrag van 40 miljoen euro te beperkt om voelbaar resultaat op te leveren."

Ontwerp van resolutie

Patriek Delbaere geeft aan dat de sociale partners samen een ontwerp van resolutie voorleggen aan de parlementsleden. Het bevat de knelpunten en de ingrepen die we voorstellen: "We vragen jullie om deze resolutie met goodwill te bekijken en vanuit een kamerbreed perspectief te ondertekenen." Hij wijst erop dat alle sociale partners een engagement vragen over twee legislaturen. Een engagement om het basisonderwijs de middelen te gunnen om de kwaliteit te kunnen bieden waar onze kinderen recht op hebben. Marianne Coopman besluit: "Onze oproep aan jullie is: durf te doen!" ■

1. Vlor-Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs, 16 september 2015. Lees ook "De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren" (Isabel Rots, Basis-11, 3 oktober 2015)